

TÜRKİYE'DE HIV İLE YAŞAYANLARIN YAŞADIKLARI HAK İHLÂLLERİ RAPORU

(Temmuz 2007-Temmuz 2008 Dönemi)

Pozitif Yaşam Derneği

Ağustos, 2008

AÇIK TOPLUM ENSTİTÜSÜ

www.aciktoplumenstitusu.org.tr

Bu rapor Açık Toplum Enstitüsünün desteği ile hazırlanmıştır. Açık Toplum Enstitüsü, bu raporda yer alan bilgilerin doğruluğu ve bütünlüğü konusunda garanti vermez ve bu bilgilerin kullanımı sonucu oluşabilecek zararlardan sorumlu tutulamaz.

TÜRKİYE'DE HIV İLE YAŞAYANLARIN YAŞADIKLARI HAK İHLÂLLERİ

GİRİŞ

UNAIDS evrensel erişim danışmaları (ulusal, bölgesel ve küresel danışmalar) HIV/AIDS'in, üzerinde önemle durulması gereken bir insan hakları meselesi olduğu konusunda birleşmişlerdir. HIV'le ilgili olarak toplumsal düzeyde edinilen yanlış bilgiler yine HIV ile yaşayan insanlar için çözülmesi gereken en büyük sorunlardan birini oluşturmaktadır. Problem çözmeye ilişkin belirli bir yöntemin ve bütüncül bir yaklaşımın olmaması HIV ile yaşayanların ayrımcılık ve toplumsal tecride maruz kalmasına sebep olmaktadır. HIV ile yaşayan insanlar, gerek tıbbî hizmetlere erişim konusundaki yetersizlikler sebebiyle, gerekse üzerlerindeki toplumsal ve psikolojik baskı yüzünden haklarından diğer vatandaşlarla eşit olarak yararlanamamakta, bu durum da onlara zor anlar yaşatmaktadır. HIV pozitiflere yönelik bireysel ve toplumsal refleksin abartıldığı durumlarda, HIV ile enfekte olmuş kişiler tıbbî yardım almayı reddedebilmekte ve hatta toplumdan kendilerini tecrit edebilmektedirler.

2005 yılında kurulan Pozitif Yaşam Derneği, 2006 yılında faaliyete geçirdiği Pozitif Yaşam Destek Merkezi'nin ardından, 2007 yılında da HIV ile yaşayan kişilerin maruz kaldığı hak ihlâllerine ilişkin raporunu hazırlamıştır. Türkiye'de bir ilk olan bu raporda, destek merkezine bir yıl boyunca danışmanlık hizmetleri için başvuran (hukuk danışmanlığı/sosyal destek vb.) danışanların ihlâl öykülerinin yanı sıra, Türkiye'de ilk HIV vakasının görüldüğü 1985 yılından bu yana medyada, kitaplarda, HIV pozitif e-mail grubunda paylaşılan hak ihlâllerine yer verilmiştir. Bu rapora göre HIV'le yaşayan kişilerin maruz kaldığı belli başlı hak ihlâlleri kısaca şöyle sıralanabilir:

- Sağlık hizmetlerinde yaşanan ihlâller; (Bazen ölümle sonlanan, HIV/AIDS statüsünde olup tedaviyi reddetmek, kişinin bilgisi ve rızası olmadan test yaptırmak, HIV testinin sonucunu almayı reddetmek, karantina, gizlilik ilkesinin ihlâli, bireylerin isimlerini kendi rızaları olmadan aile ve medya gibi üçüncü kişi ve kurumlarla paylaşmak)
- Çalışma hakkının ihlâli (örn. HIV POZİTİF olması sebebiyle kişileri işten çıkarma)
- Adalet/hukuk süreçleri (Fuhuş ve erkek erkeğe cinsel ilişkinin suç olarak görülmesi)
- Eğitim hakkının ihlâli (HIV/AIDS statüsündeki öğrencilerin yok sayılması)
- Sosyal Çevre (reddedilme, aile ve arkadaşlar tarafından kötü muamele görme)

Pozitif Yaşam Derneği hazırladığı ilk raporu sivil toplum kuruluşları, medya, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla paylaşmış, rapor Birleşmiş Milletler'in çeşitli raporlarına girmiş, yapılan yeni araştırma ve çalışmalara temel teşkil etmiştir.

Pozitif Yaşam Derneği, yapılan ihlâllerin raporlandırılmasının yanı sıra, bu ihlâllerin ortadan kaldırılması için sorunun çeşitli paydaşlarına insan hakları eğitimleri düzenlemiş ve merkezde sunduğu hukuk danışmanlıkları yoluyla da, HIV ile yaşayan kişileri güçlendirmiştir. Bu bağlamda, 2007–2008 döneminde vakasını mahkemeye taşıyan HIV Pozitif kişilerin sayısında artış gözlenmiştir. Buna paralel olarak, örnek teşkil edecek davaların desteklenmesi amacıyla geliştirilen proje, önümüzdeki dönemde hayata geçecektir. Pozitif Yaşam Derneği, ayrıca medyada ayrımcılığın ortadan kalkmasına yönelik çeşitli çalışmalar yürütmüş; hastanelerdeki ayrımcılığın önlenmesi için bire-bir ziyaretlerde/girişimlerde bulunmuş; üniversitelerde - özellikle tıp ve diş hekimliği fakültelerinde - farkındalık artırıcı seminerler düzenlemiştir.

Pozitif Yaşam Derneği, söz konusu hak ihlalleri raporlarını düzenli olarak çıkarmayı, böylelikle HIV'le yaşayan kişilerin maruz kaldığı hak ihlallerindeki düşüşü nitel ve nicel yönden incelemeyi hedeflemektedir.

1. Arka Plan Bilgisi ve Çalışmanın Yöntemi:

Bu raporda yer alan ihlaller Pozitif Yaşam Destek Merkezi'ne (PYDM) Temmuz 2007-Temmuz 2008 tarihleri arasında başvuran HIV pozitif kişilere sunulan, hukuk danışmanlığı ve sosyal destek hizmetleri kapsamında tutulan rapordan derlenmiştir.

Ayrıca bu dönemde HIV/AIDS ile ilişkili medya haberleri mercek altına alınarak, bu haberler içinde kişilerin mağduriyetine sebep olanlar da rapora eklenmiştir. Tüm bu vakalar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AIHS), Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Anayasa), Türk Ceza Kanunu (TCK), Biyotıp Sözleşmesi (IHBS) ve Hasta Hakları Yönetmeliği (HHY) bakımından incelenmiş ve tüm ihlaller yasal dayanaklarına göre tanımlanmıştır.

2. Alanlarına Ve Sıklık Sayılarına Göre Hak İhlalleri:

PYDM'den hizmet alan danışanların doğrudan bildirdiği ve medya haberlerine yansıyan toplam 51 adet hak ihlali rapor edilmiş, 42'si doğrudan bildirilen ve 9'u medyada yer alan olmak üzere raporlanan toplam 51 vaka içerisinde en fazla ihlâl edilen yasal düzenlemeler sıklık durumlarına ve alanlarına göre aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

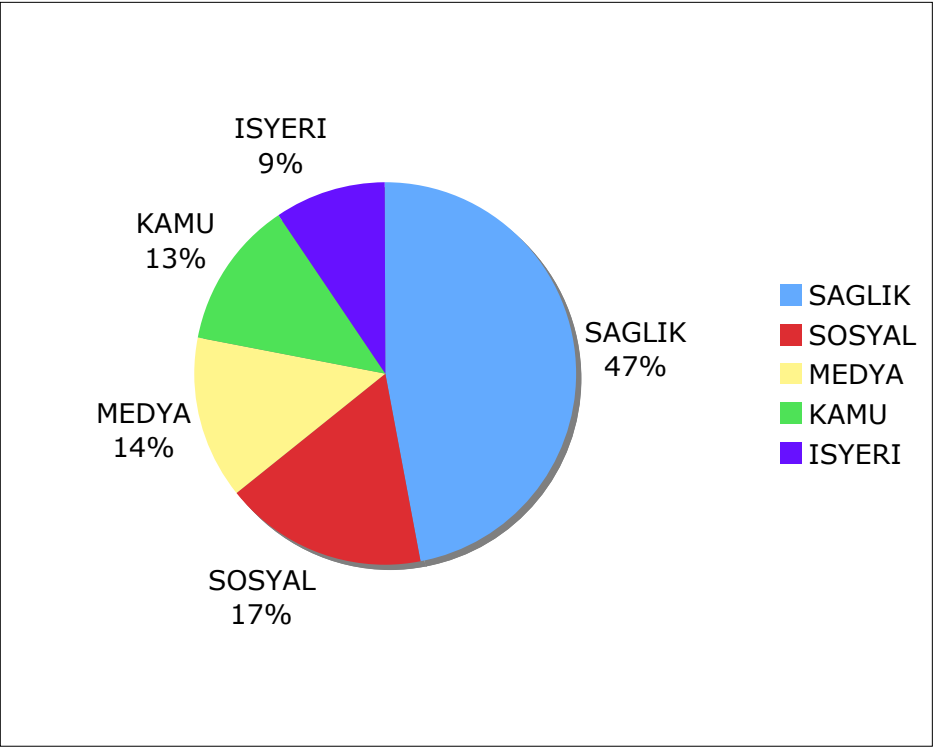
Çıkan rapor sonucunda HIV ile yaşayanların en fazla ihlâl uğradıkları alan **sağlık kuruluşlarıdır**. İhlâl uğrayan toplam kişi sayısı 30'dur.

Sağlık Kuruluşlarını, **sosyal çevre ve aile içinde** dışlanan ve hak ihlallerine uğrayan HIV ile yaşayan kişiler izlemektedir; bu kişilerin toplam sayısı 11'dir.

Bilgilerin gizliliği, mahremiyet haklarının korunmaması ve kişiyi deşifre eden, yanlış mesajlar içeren haberler yoluyla **medyanın** ihlâline uğrayan HIV ile yaşayan sayısı 9'dur.

Kamu kurumlarında çalışan ya da hizmet alan ve buralarda hak ihlallerine maruz kalan HIV ile yaşayanların toplam sayısı 8'dir.

HIV/AIDS ile yaşayanlar, tanı konulmasından itibaren çalıştıkları **iş yerlerinde** yüksek tehdit ve taciz altında kalmışlar ve hattan işten çıkarıldıkları gözlenmiştir. Bu vakaların toplam sayısı 6'dır.

➤ Özel hayatın ve aile yaşantısının gizliliği ve korunmasının ihlâli (AİHS Madde 8, Anayasa Madde 20, TCK Madde 134) Bilgilerin gizli tutulmasının ihlâli (HHY Madde 23) Mahremiyete saygı gösterilmesinin ihlâli (HHY Madde 21)	26
➤ Tıbbî özen gösterilmesinin ihlâli (HHY Madde 14) ve Mesleki standartların ihlâli (İHBS Madde 4) Tıbbî gereklere uygun teşhis tedavi ve bakımın ihlâli (HHY Madde 11)	21
➤ Ayrımcılık yasağının ihlâli (AİHS Madde 14, İHBS Madde 11, TCK Madde 122)	19
➤ Bilgi verme usulünün ihlâli (HHY Madde 18)	12
➤ Sağlık durumu ile ilgili bilgi alma hakkının ihlâli (HHY Madde 15, HHY Madde 7)	12
➤ Çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlâli (Anayasa Madde 48, HHY Madde 5-A, TCK 117)	8
➤ Kanun önünde eşitliğin ihlâli (Anayasa Madde 10)	6
➤ Evlenme hakkının ihlâli (AİHS Madde 12)	4
➤ Kasten yaralama (TCK Madde 86)	4
➤ Sağlık hizmetlerine adalete uygun erişim hakkının ihlâli (İHBS Madde 2, HHY Madde 5)	3
➤ Tehdit (TCK Madde 106)	3
➤ Hastanın rızası ve izninin ihlâli (HHY Madde 24)	2
➤ İnsanın üstünlüğü ilkesinin ihlâli (İHBS Madde 2)	2
➤ Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunmasının ihlâli (Anayasa Madde 56)	2
➤ Sosyal güvenlik hakkının ihlâli (Anayasa Madde 60)	2
➤ Etkili İç Hukuk Yoluna Başvurma Hakkı (İHS madde 13)	2
➤ Hakların veya ilkelerin ihlâli (İHBS Madde 23)	1
➤ Hizmetin sağlık kurum ve kuruluşu dışında verilmesinin ihlâli (HHY Madde 41)	1
➤ İfade özgürlüğünün ihlâli (AİHS Madde 10)	1
➤ İşkence yasağı ihlâli (AİHS Madde 3, Anayasa Madde 17)	1
➤ Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığının ihlâli (Anayasa Madde 17)	1
➤ Özgürlük ve güvenlik hakkının ihlâli (AİHS Madde 5, TCK Madde 109)	1
➤ Yaşam Hakkı İhlâli (AİHS Madde 2)	1
➤ Hakaret (TCK Madde 125)	1
➤ TOPLAM raporlanan hak ihlâlleri	136

Bazı vakaların birden çok alanda ihlâle uğramaları ve bu ihlâllerin farklı yasa maddelerini kapsamaları sebebiyle toplam ihlâllerin, vaka sayısını aştığı görülmektedir.

3. Haklara Göre Örnek Vakalar :

3.a) Özel Hayatın Ve Aile Yaşantısının Gizliliğinin Korunması Hakkı:

HIV tanısı ve diğer tıbbî tanılar sadece tıbbî zorunlulukta ve hakim kararı gibi yasada izin verilmiş durumlarda açıklanabilir. Bu zorunluluk sadece hekimler ve sağlık personeli ile ilgili olmayıp tüm yurttaşların görevidir, sorumluluğudur. Aksi davranış ceza sorumluluğunu gerektirir.

Yasalarımızda özel hayatın, aile hayatının korunması hakkı AİHS Madde 8, Anayasa Madde 20, TCK Madde 134; bilgilerin gizli tutulması HHY Madde 23, ve mahremiyete saygı gösterilmesi HHY Madde 21 ile korunmaktadır.

Örnek Vaka 1:

Danışan HIV tanısı nedeni ile aile yakınlarının deşifreyonuna maruz kalmıştır. Küçük bir kasabada yaşayan danışan tanısının pek çok kişi tarafından bilindiğini “yaşadığı olumsuzluklar” neticesinde öğrenmiştir.

Pozitif Yaşam Hukuk Danışmanlığının desteği ile tanıyı açıklayan aile bireyi hakkında Üsküdar Savcılığına şikayet dilekçesi verildi. Üsküdar Savcılığı yer bakımından yetkisizlik kararı vererek evrakı Ümraniye Savcılığına gönderdi.

Soruşturma halen devam ediyor.

Örnek Vaka 2:

Danışan, tedavi gördüğü hastanenin internet sitesine TC kimlik no ile girildiğinde, hasta testlerinin dökümüne ulaşılabilirdiğini bildirmiştir. Aile, iş arkadaşı ya da sosyal çevreden herhangi bir kişinin bu bilgilere kolaylıkla ulaşabilmesi söz konusudur.

Danışan bu şikayetini derneğe bildirdiğinde bu durum Sağlık Bakanlığına bildirilerek önlem alınması istenmiştir.

Örnek Vaka 3:

Yanık tedavisi gören 1,5 yaşındaki çocuğa Kızılay tarafından verilen kanın HIV içermesi haberi basında yer almış, bu haberde mağdurun adı ve soyadı açıkça ifade edilmiş ve çocuk ve ailesi teşhir edilmiştir. Başka bir haberde de çocuğun adı kısaltılmış fakat anne babasının adı ve fotoğrafı açıkça yazılarak çocuğun kimlik bilgileri edinilebilir hale gelmiştir.

Dernek konu ile ilgili bir basın açıklaması yapmış ve ihlâl dikkat çekmiştir.

Örnek Vaka 4:

Ülkesinden Türkiye'ye gelen atletin annesi, Türkiye'de kalışıyla ilgili yasal işlemleri yapmak üzere geldiğinde HIV testine tabi tutulmuş ve aldığı HIV pozitif sonuçtan sonra HIV pozitif olmayan sporcu çocuğu ile birlikte sınır dışı edilerek resmi evrağına “5 yıl Türkiye'ye giremez” kaydı konmuştur. Basına yansıyan haberde anne ve atletin isimleri açıkça yer almıştır.

Örnek Vaka 5:

Fuhuş operasyonunda 35 yabancı uyruklu kadın gözaltına alınmış ve sağlık taramasından geçirilmiştir. HIV taşıyıcısı olduğu tespit edilen kadının adı gazetede yayınlanmış ve tıbbî verileri paylaşılmıştır. Yine diğer kadınların cinsel yolla bulaşan hastalıkları konusunda da basında açıklama yayınlanmıştır.

3. b) Tıbbî Özen ve Mesleki Standart:

Hasta doktora başvurduğu andan itibaren, doktorla hasta arasında hukuksal bir sözleşme yapıldığı kabul edilir. Bu sözleşme ile doktor, hastaya gerekli tıbbî özeni göstereceğini, dikkatli davranacağını, tüm bilgisini kullanacağını, Hasta Haklarına uygun davranacağını taahhüt etmiş kabul edilir.

Tedavi şartları oluşmadan tedaviye başlanması veya tedavinin etkili olmadığı görülmesine rağmen aynen devam edilmesi, tedavide özen kusuru ve kötü tıbbî uygulama niteliğindedir.

Doktor, tıbbî özen gösterme yükümlülüğü çerçevesinde hareket ederken, uluslararası platformda belirlenmiş olan mesleki standartlara göre hareket etmekte de yükümlüdür.

Mevcut mevzuatta Tıbbî Özen Gösterme Yükümlülüğü HHY Madde 14'le; Mesleki Standartlara Uygunluk Yükümlülüğü İHBS Madde 4'le ve Tıbbî gereklere uygun teşhis, tedavi ve bakım hakkı ise HHY Madde 11 ile korunmaktadır.

Örnek Vaka 1:

İstanbul'daki iki hastanede dozları ve yan etkileri fazla olan ve uluslararası kılavuzlarda birinci tedavi seçeneği ve hatta alternatif tedavi seçeneklerinde bile yer almayan eski ilaçlarla hastaların tedaviye başlatıldığı, bir danışanın beyanı sonrasında öğrenilmiştir.

Örnek Vaka 2:

İlaça başlayan danışana, doktoru tarafından kullanım ve yan etkiler ile ilgili bilgi verilmemiştir ve bu sebeple gece alınması gereken ilacı gündüz alan danışan gün içinde zor anlar yaşamıştır.

Örnek Vaka 3:

Test değerleri ilaca başlamayı gerektirmeyen danışana, hekim tedavi başlatmış ve reçete ettiği ilaç uluslararası kılavuzlarda birinci tedavi seçeneği olmaktan çıkarılmış eski bir ilaçtır.

Örnek Vaka 4:

Antiretroviral tedaviye başlayan danışan, olası yan etkiler ile ilgili bilgi almak üzere Pozitif Yaşam Derneği'ni aramıştır. Görüşme sırasında ilaçlarını yanlış dozlarda kullandığı tespit edilmiştir. Doktoru ile görüşülerek yanlışlık giderilmiştir ancak bu görüşmede yanlış doz uygulamasının aynı hastanede tedavi gören 5 HIV pozitive daha yapılmakta olduğu anlaşılmıştır.

Örnek Vaka 5:

Stocrin isimli ilaca başlayan danışan, baş ağrısı şikâyetleri olduğunu beyan etmiştir. Bu ilacın gece yatmadan önce alınması gerektiğini dernekten öğrenen danışan, doktorunun kendisine ilaç yan etkileri ve kullanımıyla ilgili bilgi vermediğini ifade etmiş ve doktorundan yeterli bilgiyi alamamaktan şikâyet etmiştir.

3.c) Ayrımcılık Yasağı:

Ayrımcılık yasağına göre herkes; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet ve doğum gibi herhangi bir statüye göre ayrımcılık yapılmaksızın uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınan tüm hak ve özgürlüklerden yararlanabilir.

Ayrımcılık yasağı yalnızca yukarıdaki tanımda bahsi geçen siyasal, sosyal ve ekonomik statüleri değil, kişilerin sağlık sorunları nedeni ile ayrımcılığa maruz kalmasını da yasaklar. Örneğin HIV tanısı almış birinin, herkes kadar bütün haklarından yararlanmaya hakkı vardır ve aynı durum karşısında farklı muameleye tabi tutulamaz.

Bu nedenle hiç kimse HIV statüsü sebebiyle işten çıkartılamaz, öğrenim görmesi, diğer kişilerle ve eşit şartlarda sağlık hizmetlerinden yararlanması engellenemez; tecrit edilemez.

Ayrımcılık yasağı AİHS Madde 14, İHBS Madde 11, TCK Madde 122 ile koruma altına alınmıştır.

Örnek Vaka 1:

Komşusu, HIV tanısı alan biri ile aynı çatı altında yaşayamayacağını belirtmiş ve hatta kişiye iki kez silah çekmiştir. Ayrıca kişinin ev sahibine giderek HIV POZİTİF kiracısını evden çıkarmasını istemiş; evden çıkarması durumunda zararlarını karşılamayı teklif etmiştir.

Danışan dernekten hukuki destek alarak şikâyet dilekçesini Cumhuriyet Savcılığına verdiğini bildirdi.

Henüz bir sonuç bildirilmedi.

Örnek Vaka 2:

Danışan, tanı aldığı anda sosyal çevresiyle durumunu paylaşmıştır. Bunun üzerine yaşadığı yerde ve mahallede ayrımcılığa maruz kalmaya başlamıştır. Sürekli gittiği kahvehanedeki çalışan "bir daha buraya gelme, senin çay içtiğin bardakları atmak zorunda kalıyorum" demiştir.

Örnek Vaka 3:

Yeni tanı alan bir kişi HIV tedavisi ile ilgili araştırma yapıp ozon yöntemiyle tedaviyi denemek istemiştir. Özel bir doktordan bu hizmeti almak için gittiğinde durumunu beyan etmiş; doktorun da olumlu bakmasıyla tedavisine başlanmıştır. Fakat ikinci gidişinde, 'tıbbi atık yerimiz olmadığı için sizin tedavinize devam edemiyorum' gerekçesine doktor tedaviyi reddetmiştir.

Örnek Vaka 4:

HIV tanısını öğrenen hekim, HIV Pozitif hasta ile ilgilenmemiş, bekletmiş, başka ve sonradan gelen bir hastayı hiç acele etmeden muayene etmiş ve şikâyetçinin bilinci kapalı olduğu halde hiçbir müdahalede bulunmamış ve neredeyse hastayı terk etmiştir. Yakınlarına hastanın yoğun bakıma ihtiyacı olduğu, hastanede yatak olmadığı, yoğun bakım olan bir yer araştırmaları gerektiği söylenmiştir. Bu durum saatlerce devam etmiş ve hastaya refakat eden kişinin şiddetli itirazları üzerine, hasta sedye ile yoğun bakım servisine çıkarılıp bazı girişimlerde bulunulmuştur. Fakat hastaneye geliş ile yoğun bakım servisi arasında geçen yaklaşık 6 saat ciddi bir süre hastaya müdahale edilmemiştir.

Yoğun bakıma yatırılıp yapılan hastanın yanında bir kişi bırakılmış ve bu arada hastanın bilinci açılmaya başlamıştır. Hem hastanın duyumu, hem refakatçisinin tanıklığında, hastane personeli "Aman AIDSİ BU, YATAĞA YATIRMAYIN, AMAN DOKUNMAYIN; SİZE DE BULAŞIR" diye hastanın başında yüksek sesle konuşmuşlar ve bu konuşmaları hasta duymuştur. Böyle konuşmakla da kalınmamış 2 adet boş yatak olmasına rağmen hasta sedyede ortada bekletilmiş ve yine terk edilmiştir. Konuşmaları ve tutumu duyan hasta biraz toparlayınca /güçlenince bu davranışlara daha fazla dayanamamış ve olanlara katlanmak

istemediğini söyleyerek hastaneden çıkarılmasını istemiş ve hekim bunu doğru bulmadığını söylemişse de hasta çıkış işlemleri yapılmıştır.

Dernekten Hukuki destek ve bilgi aldı.

Samatya Hastanesi Hasta Hakları birimine şikâyet dilekçesi verdi. Henüz resmi olarak yanıt verilmedi. Şifahen hastaya yönelik herhangi bir ihlâl olmadığı yönünde karar verildiği söylenmiş.

İstanbul Tabip Odasına Hekimleri Hakkında şikâyet dilekçesi verildi.
Henüz sonuçlanmadı.

İstanbul Sağlık Müdürlüğüne Hastane İdaresi Şikâyet edildi.
Henüz sonuçlanmadı.

Hastane personeli, ayrımcılık, görevi ihmal, kişisel bilgilerin açıklanması sebebi ile Fatih Cumhuriyet Savcılığına Şikâyet edildi. Şikâyet edilenler **devlet memuru** oldukları için savcılıkça valilikten soruşturma izni istendi. Valilik konu hakkında bir başka hastanenin idarecisini rapor hazırlamak üzere görevlendirdi. Raporda sağlık personelinin eylemlerinde kusur olmadığı kanaatine varıldığından Valilik “soruşturma izni verilmemesine” karar verdi. Bu kararın iptali için İstanbul İdare Mahkemesinde dava açıldı. Bu dava için de memurların diğer yurttaşlardan farklı olarak valiliğin soruşturma izni ile yargılanabilmesinin adil yargılama ilkesine aykırılık oluşturduğu, bu durumun Anayasa’ya aykırılığı sebebi ile düzenlemenin iptali için Anayasa Mahkemesine dosyanın gönderilmesi, ayrıca İdare Mahkemesinin Hâkimlerinin Hukuk Fakültesi mezunu olmaksızın hâkimlik sınavına girdiği, yargılamayı hukukçu olmayan bir hâkimin yapmasının da Adil Yargılama İlkesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülerek dosyanın bu sebeple de Anayasa mahkemesine ilgili maddenin iptali için gönderilmesi istendi.

Henüz sonuçlanmadı.

Sonuç olumsuz olacak ise, temyiz hakkı kullanılacaktır. Temyiz aşaması da olumsuz sonuçlanacak olur ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru planlanmaktadır.

Örnek Vaka 5:

Annesi HIV taşıyıcısı olan sporcu daha önce sınır dışı edildiği Türkiye’ye yeniden giriş yapmış ve yabancı statüsünde yarışarak birinci olmuştur. Diğer antrenörler ve sporcular yanına yaklaşmamışlardır ve yarışmasına izin verilmesi şaşırtıcı bulunmuştur ve haber basında bu şekliyle yer almıştır.

3.d) Bilgi Verilmesinin Usulü:

Bilgi, gerektiğinde tercüman kullanarak, hastanın anlayabileceği şekilde, tıbbî terimler mümkün olduğunca kullanılmadan, tereddüt ve şüpheye yer verilmeden ve hastanın ruhî durumuna uygun ve nazik bir ifade ile verilir.

Bilgi verilmesi usulü HHY Madde 18 ile düzenlenmiştir.

Örnek Vaka 1:

Yeni tanı alan kişiye herhangi bir ön danışmanlık vermeden tanı açıklanmıştır. Gittiği hastanelerde ve sosyal yaşamda çeşitli ayrımcılığa maruz kalan kişi üniversite hastanesine ulaşana kadar zor zamanlar geçirmiştir.

Örnek Vaka 2:

Danışan, tanı söylenirken kendine AIDS dendiğini ve başka hiçbir açıklamanın yapılmadığını ifade etmiştir. Öleceğini sanıp depresyona giren danışan, pek çok kez intihara teşebbüs etmiştir.

Örnek Vaka 3:

Tanı aldığı hastanede, doğru bilgilendirme ve danışmanlık verilmeden sonuç paylaşılmıştır. Danışan, görevli doktorun gerekli açıklamaları yapmadığı gibi kötü davrandığını ifade etmiştir.

Örnek Vaka 4:

Hastanede aldığı bir evrakta; eşine ve ailesine üç ay sonra eliza testinin tekrarlanması gerektiği yazmaktadır. Eşine pencere dönemi süresini tamamlamak açısından tekrarlanması gereken testin, ailesine de uygulanması yanlıştır. "Evde de havlusunu, çatalını, bıçağını ayırın" denmiştir kendisine ve ailesine. Bu tutumlar aile içinde bulaş açısından gereksiz kaygılara yol açmıştır.

Örnek Vaka 5:

Danışan, hekimin doğrudan AIDS dediğini, doğrulama testlerini yaptırmadan ve ön bir danışma vermeden açıklamada bulunduğunu, tedavi olanaklarından bahsetmediğini, bu nedenle şiddetli bir travma yaşadığını anlatmıştır.

3.e) Çalışma Hakkı:

Anayasamızda, Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir." Buna göre HIV statüsü nedeniyle hiç kimse işten çıkarılamaz veya işe alımda HIV testi önkoşul olarak istenemez. Ancak mevcut uygulamalarda HIV ile yaşayan kişiler, işyerlerinde HIV statüsü öğrenildiğinde başka sebepler gösterilerek işten çıkarılmaktadır ya da HIV Pozitif kişileri işe almamak gibi uygulamalarla karşılaşmaktadır.

Çalışma ve sözleşme hürriyeti Anayasa Madde 48, HHY Madde 5-A, TCK Madde 117 ile korunmaktadır.

Örnek Vaka 1:

HIV bulaş riski olan bir durum sonrasında hastanede ameliyathane görevlisi olan sağlık çalışanına test yapılmış ve sonuç pozitif çıkmıştır. Test sonucu çalışanın çalışma arkadaşı olan tüm personelle paylaşılmıştır. Hastane kendisini işten çıkartmak istemiş ve kişiye hastanede çalışmaya devam edemeyeceğini söylenmiştir. Kişi travma yaşarken zorla istifa dilekçesi imzalatılmış ve işten çıkarılmıştır.

Danışan Dernekten hukuki danışma ve destek aldı.

Ümraniye savcılığına suç duyurusunda bulundu. Ümraniye Savcılığı Takipsizlik kararı verdi. Kadıköy Ağır Ceza Mahkemesine Takipsizliğe itiraz edildi. Kadıköy Ağır Ceza Mahkemesi itirazı kabul etti. Ümraniye Savcılığı ilk kez şikâyet edilenlerin ifadesine başvurdu. Fakat yine takipsizlik kararı verdi. Tekrar Kadıköy Ağır Ceza Mahkemesine takipsizliğe itiraz edildi.

Sonuçlanmadı.

Olumsuz sonuçlanır ise iç hukuk yolu tükendiğinden A.İ.H.M.'e başvuru planlanmaktadır.

Örnek Vaka 2:

Danışan Rusya'da sözleşmeli çalışırken üç ayda bir yapılan periyodik testlerde HIV tanısı almış, bu tanı nedeniyle yıllık iznini kullanacağı sırada işten çıkartıldığı kendisine bildirilmiştir.

Örnek Vaka 3:

HIV testi ve doğrulama testi sonucu (+) Pozitif çıkan kişi durumunu iş yerindeki yöneticisi ile paylaşmıştır. Paylaşım sonucu işten çıkartılmış ve bu durum karşısında hukuk mücadelesi başlatmıştır.

İstanbul İş Mahkemesinde Usulsüz işten çıkarma nedeni ile işe iade davası açıldı. Dava Kabul edildi. Emsal karar olması için Yargıtay'da temyiz edildi.

Sonuç bekleniyor.

Ayrımcılık sebebi ile Başbakanlık İnsan Hakları birimine bildirimde bulunuldu. Evrak İstanbul Valiliği İnsan Hakları Masasına soruşturulmak üzere gönderildi. Hazırlanan raporda ayrımcılık tespit edildi. Kurul oybirliği ile insan hakkı ihlâli yaşandığına karar verdi.

Örnek Vaka 4:

HIV testi ve doğrulama testini iş yeri ile paylaşmıştır. İş yeri bir ay ücretsiz izin vermiş ve sonrasında işten çıkartılmıştır.

Örnek Vaka 5:

Balon satarak geçimini sağlamaya çalışan danışan, dört kişinin yaptığı şikâyet sebebiyle sağlık grup başkanı, belediyeye 'bu işi yapamaz' yazısı göndermiştir. Hakkını arayan danışan, balonları pompa ile şişirdiğini, bu şekilde kimseye bir şey bulaşmayacağını beyan etmesi neticesinde, işini tekrar yapabilir hale gelebilmiştir. Ancak toplum baskısı devam etmektedir.

Danışan dernekten hukuki destek ve bilgi alarak yasaklama nedeni ile idareye başvurdu ve kendisine bu davranışın yasal dayanağının yazılı biçimde bildirilmesini talep etti. İdare resmi bir cevap vermedi fakat fiili yasağı uygulamadan kaldırdı.

3.f) Evlenme Hakkı:

Türk Medeni Kanununun 136. Maddesine göre, erkek ve kadından her biri, nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneğini, önceki evliliği sona ermiş ise buna ilişkin belgeyi, küçük veya kısıtlı ise ayrıca yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesini ve evlenmeye engel olacak düzeyde akıl hastalığı bulunmadığını gösteren sağlık raporunu evlendirme memurluğuna vermek zorundadır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girmeden önce yayınlanan Umumi Hıfzısıhha Kanunu gereği eşler evlenmeden önce sağlık raporu almakla yükümlüdürler. Buna ilişkin düzenlemeler ilgili kanunlarda ve yönetmeliklerde düzenlenmiştir.

Umumi Hıfzısıhha Kanununa göre Sağlık raporunda yer verilmesi gereken ve varlığı halinde evlenmeye engel oluşturacak olan hastalıklar;

1. frengi
2. bel soğukluğu
3. yumuşak şakr
4. cüzam
5. ilerlemiş sarı verem düzenlenmiştir. Buna göre sağlık raporu vermek için HIV testi yaptırılmasının zorunluluğundan bahsedilemez.

Buna bağlı olarak HIV ile yaşayan kişilerin de evlenmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Evlilik öncesi HIV testi yapılması eşlerin bilgileneceği amaçlıdır. Hiç bir kamu görevlisi veya doktor HIV Pozitif kişilerin evlenmesine engel olamaz.

Uygulamada hiç bir yasal dayanak olmadığı halde hiç bir yerde yazılı olmayacak biçimde HIV, HBS, HCV ve VDRL testleri yapmaya eşler zorlanmakta ve bu sonuçlar evlendirme memuru ile paylaşılmaktadır.

Hekimin yapması gereken sadece evlenmeye engel bir akıl hastalığının olup olmadığını raporlamak iken test sonuçları evlendirme memuruna gönderilerek tıbbî sonuçların gizliliği hakkı ihlâl edildiği gibi, HIV Pozitif olma durumunda da evlenme talebi reddedilebilmektedir.

Evlenme hakkı AİHS Madde 12 ile korunmaktadır.

Örnek Vaka 1:

İmam nikâhı ile bir birliktelik yaşayan eşler çocuk sahibi olduktan sonra resmi nikâh yapmak isteğiyle bağlı buldukları belediyeye müracaat etmişlerdir. Sağlık ocağına evlilik öncesi testler için yönlendirildiklerinde HIV Pozitif olan kişi sağlık durumunu beyan etmiştir. Görevli doktor negatif eşi çağırıp emin olup olmadığı konusunda sorguya çekmiştir. Sonrasında belediyedeki görevlilere kişinin tanısı açıklanmıştır. Belediyedeki nikâh memuru “Kendimi ve belediye başkanını zan altında bırakmam; kanunen bu nikâhı kıymam; gidin nereye şikâyet ederseniz edin” diyerek kalabalığın içerisinde evrakları kişiye fırlatmış ve kişinin tanısını oradaki kalabalığa duyurmuştur.

Görevli doktorlar yasal yollara başvurulacağı bildirilince hasta ile sonradan irtibata geçip hataları için özür dilemişlerdir.

Danışan, belediyenin nikâh memuru hakkında suç duyurusunda bulunmak ve manevi tazminat davası açmak için baro adli yardım servisine yönlendirilmiştir.

Örnek Vaka 2:

Danışan daha önce HIV tanısı almış; evlilik için başvuru yapıldığında test sonuçlarının (+) “Pozitif” olduğunu gören hekim tarafından Sağlık Grup başkanlığına yönlendirilmiştir. Daha sonra nüfusa yazı yazılarak HIV tanısı evraka işlenmiş; kişinin nişanlısı çağrılarak ayrı bir görüşme yapılmış ve evlenirse mutlaka kendisine HIV bulaşacağı söylenmiştir. Nişanlısı daha önce tanıyı bildiği halde bu korkutmanın üzerine nişanı bozmuştur.

Örnek Vaka 3:

Evlenmek isteyen ve müracaatta bulunan kişinin HIV statüsünden dolayı belediye nikâhını kıymamıştır.

Örnek Vaka 4:

Tanı aldıktan sonra görevli doktor “kanunen evlenemeyeceğini, bunun bir suç olacağını” beyan etmiştir. Danışanın bu durumdan ötürü psikolojisi sarsılmıştır.

Örnek Vaka 5:

Tanı aldığı hastanenin enfeksiyon doktoruna geleceğiyle ilgili sorular soran danışan, evlilik konusunda doktorunun ‘Evlenirsen karşındakine yazık etmiş olursun’ dediğini bildirmiştir.

3.g) Tedavi Hakkı

Her hastanın;

- *Irk, dil, din ayrımı gözetmeksizin eşit olarak, saygın bir şekilde sağlık hizmetlerinden yararlanma,*
- *Sağlık kuruluşunu, hekimini ve diğer sağlık personelinin seçebilme ve değiştirebilme,*
- *Kendisiyle ilgili tıbbî kararlara ve tedavi planına katılma veya tedavi planını reddetme ve*
- *Tıbbî bakıma her an ulaşabilme hakkı vardır.*

*Hasta ameliyat öncesi HIV testini reddetme hakkına sahipken hekim bu hastayı tedaviden kaçınma hakkına sahip değildir. Tedaviyi reddetme durumunda hekim, kamuda çalışıyor ise **görevi kötüye kullanma suçu**; özelde çalışıyorsa da **ayrımcılık suçu** işlemiş olur. Ayrıca tedaviden mahrum kalan hasta maddi ve manevi zararın tazmini yoluna da gidebilir.*

Yine aynı şekilde düzenlenmiş olan kişinin HIV statüsüne dayanılarak sağlık hizmetinin reddedilmesi yasaktır. Kişinin HIV testi yaptırmaya zorlanması mümkün değildir. Bunun tek istisnası bu testin kişinin kendi sağlığı için yapılacak olmasıdır.

Sağlık hizmetlerine adalete uygun erişim hakkı İHBS Madde 2, HHY Madde 5 ile güvence altına alınmıştır.

Örnek Vaka1:

HIV ile yaşayan transseksüel kişinin evi izinsiz fuhuş gerekçesiyle polis tarafından mühürlenmiştir. Olay sırasında ilaçlarını sürekli kullanılması gerektiğini ve ilaçlarını almak istediğini söyleyen kişiye eve tekrar giriş izni verilmemiştir. Kişi cezaevinde düzenli olarak ilaçlarını alamamıştır ve tedavi hakkı ihlâl edilmiştir.

Danışan yakınlarına hukuki destek ve bilgi verildi. Antalya’da yaşayan danışan yine Antalya’da HIV konusunda duyarlı ve yetkin bir avukata yönlendirildi. HIV tedavisinin cezaevi koşullarında mümkün olmaması gerekçe gösterilerek tutuklamaya itiraz edildi.

Danışan serbest bırakıldı.

Örnek Vaka 2:

HIV ile yaşayan mahkûm, hapishanede ilaçlarına ulaşma hakkından mahrum olduğunu bildirmiştir.

Cezaevi müdürü ve sağlık personeli ile irtibata geçildi. HIV tanısı ve tedavisi hakkında bilgilendirme yapıldı ve danışanın ilaca erişiminin sağlanması için gerekli görüşmeler yapıldı. Danışan tedavi için İstanbul Cezaevine nakledildi.

Örnek Vaka 3:

Hastanede madde bağımlılığı tedavisi görürken rutin testlerde HIV testi de yapılmıştır. Pozitif sonuç çıktıktan sonra tedavisi tamamlanmadan hastaneden çıkartılmıştır. Danışan intihar eğilimindedir.

Örnek Vaka 4:

AIDS tanısıyla hastanede yatan danışan, üç gün sonra 'yatacak yer de yok, yapılacak bir şey de yok' denilerek taburcu edilmiştir.

Danışan yakınlarına hukuki destek ve bilgi verildi. Hastane idaresi ile iletişime geçen danışan yakınlarının çabaları sonuç verdi ve hasta yeniden hastaneye kabul edildi.

3.h) Sağlık Durumu İle İlgili Bilgi Alma

Hasta; sağlık durumunu, kendisine uygulanacak tıbbî işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncaları, alternatif tıbbî müdahalusüleri, tedavinin kabul edilmemesi halinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları ve hastalığın seyri ve neticeleri konusunda sözlü veya yazılı olarak bilgi istemek hakkına sahiptir.

Sağlık durumu ile ilgili gereken bilgiyi, bizzat hasta veya hastanın küçük, temyiz kudretinden yoksun veya kısıtlı olması halinde velisi veya vasisi isteyebilir. Hasta, sağlık durumu hakkında bilgi almak üzere bir başkasına da yetki verebilir. Gerek görülen hallerde yetkinin belgelendirilmesi istenilebilir.

Hasta, tedavisi ile ilgilenen tabip dışında bir başka tabipten de sağlık durumu hakkında bilgi alabilir.

Bu durumda HIV ile yaşayan kişiye yönelik, Doktorun tutumu şayet kişinin HIV/AIDS olmasıyla bağlantılı ise bu tutum ayrımcılık olarak nitelendirilecektir.

Sağlık durumu ile ilgili bilgi alma hakkı HHY Madde 15 ve HHY Madde 7 ile güvence altına alınmıştır.

Örnek Vaka1:

Danışan özel hastanede test yaptırmıştır. Herhangi bir danışmanlık vermedikleri gibi yazılı olarak da test sonuçlarını beyan etmemiştir hastane. Sizi telefon ile arayarak bildirecekler denmiştir.

Örnek Vaka 2:

Danışan, doktor tarafından verilen bilgide: 'çocuğunu öpme, evde bulaşık makinesi kullan, çatal bıçakla bulaşır' dendiğini bildirmiştir.

Örnek Vaka 3:

HIV pozitif kişi ilaç yan etkileri hakkında bilgi almak istediğinde, hekim tarafından bilgi verilmemiştir.

3.i) Sosyal Güvenlik Hakkı

Sosyal güvenlik" insanlara, bugün ve gelecekte, çalışma koşullarını yitirmesi hali de dâhil olmak üzere çeşitli risklere karşı, yaşamını sürdürebileceği sürekli bir gelir güvencesinin sağlanmasıdır.

Hâlihazırda ülkemizde yaşayan kişiler Bağ kur, Sosyal Sigortalar Kurumu veya Emekli sandığı sosyal güvenceleri ile HIV/AIDS tedavilerini ücretsiz olarak yaptırabilmektedirler. Kişinin hiçbir sosyal güvencesi yoksa ve maddi durumunun yetersiz olduğunu belgeleyebilirse Yeşil Kart aracılığı ile yine tedaisi karşılanabilmektedir.

Sosyal güvenlik hakkı Anayasa Madde 60 kanunen güvence altına alınmıştır.

Örnek Vaka 1:

Danışan, "HIV tedavisi sonlanana kadar HIV Pozitif çocuğunun masrafları BAĞ-KUR tarafından karşılanacaktır" gibi bir beyan almışsa da, BAĞ-KUR bu beyandan sonra HIV ile yaşayan çocuğunun reşit olmasından dolayı Bağ kurun devam edemeyeceğini bildirmiştir.

Örnek Vaka 2:

Danışan ilk kez Almanya Sosyal Güvenlik sistemine dâhil olmuş ve yıllarca Almanya'da çalışmıştır. Daha sonra işi bırakmış ve bu aşamada HIV tanısı almıştır.

Danışan %91 oranında mağduriyet raporuna sahiptir. Gelir bağlanması ve sağlık sigortasından yararlanmak için başvuru yapıldığında kurum mağduriyeti kabul etmiş fakat hizmetlerin birleştirilmesi yasası gereği işe giriş tarihinin son beş yıl öncesi saymış böylece işe giriş tarihinde HIV tanısı olduğu için malûlen emeklilik geliri bağlanması talebini reddetmiştir.

Bu karara Yüksek Sağlık Şurasında itiraz edilmiş ve yine itiraz reddedilmiştir.

İstanbul İş mahkemesinde Türkiye-Almanya Sosyal Güvenlik ek protokolü dayanak gösterilerek uluslararası sözleşmelerin öncelikle uygulanması talebi ve işe başlama tarihinin Almanya'da başlama tarihi olarak alınması talepli dava açılmıştır.

Dava Kabul edilmiştir.

Kurum kararı temyiz etmiştir.

Dosya halen Yargıtay'dadır. Sonuç bekleniyor.

3.j) Özgürlük Ve Güvenlik Hakkı

Kişinin temel haklarından biri de, keyfi olarak özgürlüğünden yoksun bırakılmamak ve özgürlüğünden mahrum olunan durumlarda gerekli güvenlik tedbirlerinin sağlanmasıdır. Bu hakkın kapsamına hiç kimsenin keyfi olarak bedenen bir yerde kapalı tutulmaması, gözaltına ve tutuklanmasına izin verilmemesi girer. Anayasamızın 19. maddesine göre "Herkes kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir" denilmektedir. Ancak bu hak mutlak bir hak değildir. Kişinin özgürlüğünü kısıtlamayı haklı kılabilecek nedenler kabul edilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasamızda, kişi özgürlüğünü sınırlamanın istisnaları sayılmıştır. Bu istisnalarla kişi, özgürlüğünden mahrum edilebilir. Ancak bu istisnaların dışına çıkılamaz.

Özgürlük ve güvenlik hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. Maddesi ve Anayasamızın 19. Maddeleriyle düzenlenmiştir.

Örnek Vaka 1:

HIV tanısı nedeni ile annesini kaybeden danışan, alacaklı olduğu eski eşinin tehdidine maruz kalmıştır. Borcunu ödemek istemeyen borçlu eş, kişiyi annesinin tanısını açıklamakla tehdit etmektedir.

Örnek Vaka 2:

Tüberküloz tedavisi için gittiği özel hastanede danışan HIV tanısı almıştır. Görevli hemşire tanıyı söyledikten sonra hastayı farklı bir odaya almıştır. Kişiyi İl Sağlık Müdürlüğünden sonuç kâğıdı gelmeden hiçbir yere gidemeyeceği giderse jandarma zoruyla getirtileceğini söylemiştir.

3.k) Yaşam Hakkı

Yaşam Hakkı, kişinin fiziksel varlığının sürdürebilmesinin güvencesini oluşturan insan hakkıdır. 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesinde herkesin yaşama hakkının yasayla korunacağı, yasanın ölüm cezasını öngördüğü bir suçtan dolayı mahkemece verilmiş bir cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimsenin kasten öldürülemeyeceği belirtilmiştir.

Yaşam Hakkı AIHS Madde 2 ile güvence altına alınmıştır.

Örnek Vaka1:

Aynı zamanda şeker hastası olan ve AIDS evresinde olan danışan, hastanede tedavi görmektedir. Hasta yakınları doktorlardan annelerinin durumuyla ilgili yeterli bilgiyi alamadıklarından şikâyet etmiştir. Takip ve tedavisi yapılırken insülin ile şekeri kontrol edilmektedir. Önce şekeri düştüğü için insülin kesilmiştir. Sonrasında düzenli şeker kontrolleri yapılmayan danışan şeker komasına girmiştir. Dört gün komada kalan danışan yaşamını bu sebeple kaybetmiştir.

Danışan yakınları yargılama aşamasında tıbbî tanının herkese açık hale geleceği, ceza usul kanununda duruşmaların gizliliğine karar verilebildiği fakat dosyadaki kişisel bilgilerin korunmasına ilişkin hiç bir yasal düzenleme olmadığı, bu durumda yasa yoluna başvuru halinde vefat eden yakınlarının mahremiyetine zarar geleceği gerekçesi ile yasal yollara başvurmamışlardır.

3.l) Etkin İç Hukuk Yoluna Başvurma Hakkı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlâl edilen herkes, ihlâl fiili resmi görev yapan kişiler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.

Etkili İç Hukuk Yoluna Başvurma Hakkı AIHS Madde 13 ile güvence altına alınmıştır.

Örnek Vaka 1:

HIV içeren kanın Sağlık Bakanlığı kurum ve elemanınca hastaya verilmesi nedeniyle açılan tazminat davasının dokuz yilda sonuçlanmaması üzerine mağdurlar A.İ.H.M e başvurmuş; başvuru sonrasında iç hukukta karar lehte sonuçlanmıştır.

4.Değerlendirme ve Sonuç:

Pozitif Yaşam Derneği'nin 1985–2006 yıllarını kapsayan ilk hak ihlalleri raporunda yer alan ihlaller ile 2007–2008 dönemindeki vakaların ihlâl içerikleri farklılık gösterse de, bu ikinci raporda HIV pozitiflere yönelik ihlallerin devam ettiği tespit edilmiştir. Bireysel ve toplumsal önyargıların değişime uğramadan varlığını sürdürdüğü, HIV ile yaşayanların kötü muameleye maruz bırakıldıkları, anayasal ve yasal pek çok haklarının ihlâl edildiği örnek vakalarda görülmektedir.

Sağlık kurumlarında yaşanan dışlanma ve ayrımcılık, HIV ile yaşayan kişileri tedavi olmaktan caydırabilmekte ve sağlıklarını ciddi anlamda tehdit etmektedir. Bir önceki raporda yer alan bu kurumlarda yaşanan kötü muamele örnekleri özellikle büyük şehirlerdeki hastanelerde kısmı bir azalma gösterse de Anadolu'daki şehirlerde aynen devam etmektedir. Sağlık çalışanlarının HIV pozitif kişilere gerekli **tıbbî özeni göstermemesi** ve **yanlış/eksik bilgilendirme** yapmaları, bu raporda özellikle **ön plana çıkmaktadır**. Ayrıca bu raporda, hasta hakları alanındaki yasal düzenlemelerin yok sayıldığı ve hastaların mağduriyetler yaşadığı ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bu raporda hastaneye, ameliyata veya acil servise kabul edilmeme gibi doğrudan yaşam hakkına yönelik ihlallerde bir azalma olduğu gözlenirse de, tıbbî özen gösterilmemesi ve yanlış/eksik bilgilendirmenin HIV pozitifler için hayati önem taşıdığına altı çizilmelidir. Tanı sonrasında eksik/yanlış aktarılan bilgiler, hâlihazırda tanı şoku altında olan kişinin psikolojisini daha da bozmakta; kişiler intihar eğilimine kadar varan psikolojik sorunlarla karşılaşmaktadır. Öte yandan ilaç kullanımı ile ilgili eksik/yanlış bilgilendirmeler ve tıbbî özenin gösterilmemesi, tedavinin başarısını olumsuz yönde etkilemekte ve yine kişinin hayatı için yaşamsal bir tehdit oluşturmaktadır. Kişisel sağlık verilerinin mahremiyeti, sağlık çalışanları tarafından ihlâl edilebilmekte ve tanı, hasta yakınlarıyla paylaşılmaktadır.

Çalışma hakları açısından hiçbir yasal engel bulunmayan HIV pozitiflerin, tanılarının öğrenilmesi durumunda işe alınmadıkları ya da işten çıkarıldıkları görülmektedir. İşverenlerin son yıllardaki keyfi uygulamalarının bir sonucu olarak işe alımlarda HIV testi istenmekte ve bu sebeple HIV pozitifler çalışma hayatından mahrum bırakılmaktadırlar. Hâlihazırda çalışan HIV pozitiflerin tanılarının öğrenilmesi neticesinde işten çıkarılmaları veya işyerinde kötü muameleye maruz bırakılarak işten ayrılmaya zorlanmaları da karşılaşılan durumlar arasındadır.

657'ye tabi devlet memurları, reçetelerinin doğrudan bağlı buldukları saymanlığa gelmesi sebebiyle kurum içinde deşifre olma korkusu yaşamakta ve bu sebeple sağlık sisteminden yararlanıp tedavi olamamaktadır.

Evlilik için belediyeye başvuranlara zorunlu olarak yaptırılan HIV testi neticesinde kişiler HIV pozitif olduklarını öğrenmekte, danışmanlık almadan yapılan bu açıklamalarda kişiler **eksik ve yanlış bilgilendirildikleri** gibi, kimi zamansa kötü muameleye maruz bırakılarak evlenme haklarından mahrum bırakılabilmektedirler. Yasalar önünde evlenmesine engel bulunmayan HIV pozitifler belediye yetkililerinin keyfi uygulamalarına maruz kalmakta, aile ve sosyal çevreye deşifre edilmekte ve evlendirilmemektedirler.

Her ne kadar Pozitif Yaşam Derneği'nin basın çalışmaları ile HIV pozitiflerin yaşadıkları mağduriyetler ve HIV/AIDS doğru bir şekilde gündeme gelse de medyanın HIV/AIDS ile ilgili önyargıları körükleyen haberler geçmiş yıllardaki varlığını bu yıl da sürdürmüştür. Basına yansıyan haberlerde HIV pozitifler, isim ve resimleri verilerek kamuoyuna deşifre edilmiş ve kişisel bilgilerin gizliliği ihlalleri manşetlerde yerini almıştır. Etik dışı habercilik anlayışıyla

medya, HIV pozitiflerin her alanda dışlanma ve ayrımcılık yaşamasının temel unsuru olarak varlığını devam ettirmektedir.

HIV ile yaşayan kişilerin gerek haklarını yeteri kadar bilmemeleri gerekse deşifre olma korkusu sebebiyle yaşadıkları ihlâllerde tepkisiz kaldıkları gözlemlenmiştir. Yasal haklarını savunma aşamasında HIV tanısının daha geniş kitlelere ulaşma ihtimali bireylerin ihlâle kayıtsız kalmalarında en önemli etkeni oluşturmaktadır. Geçmiş yıllarda yine Pozitif Yaşam Derneği'nin haklar konusunda danışmanlık hizmetleri ve bilgilendirme çalışmaları neticesinde özellikle bu rapor döneminde HIV pozitif kişilerin yaşadıkları ihlâllerde hukuksal mücadele yoluna gitmelerinde artış gözlemlenmiştir. Bu gelişmeler ışığında 2008–2009 dönemi için hukuksal mücadelenin teşvik edilmesi ve ihlâle uğrayanların finansal açıdan desteklenmesi amacıyla konusunda uzman avukatlar ekibiyle birlikte yürütülecek olan hukuk poliklinikleri projesine başlanmıştır. Önümüzdeki yıllarda neticelenecek davaların kazanılarak diğer benzer ihlâller için örnek teşkil etmesi ve HIV pozitiflerin bu güçle, uğradıkları hak ihlâlleriyle mücadele etmesi beklenmektedir.